

การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21

A Study of States and guidelines to the
management of the basic education home
school in the 21st Century

สุทธิลักษณ์ กันธิพันธ์¹

Sutthilick Kanthipan

สันติ บุณยะชาติ²

Santi Buranachart

น้ำฝน กันมา³

Namfon Gunma

ธิดาวัลย์ อุ่นกอง⁴

Thidawan Unkong

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ศึกษาสภาพจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว จำนวน 205 คน ศึกษาแนวทางจากบ้านเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิ

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

² อาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์หลัก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

^{3,4} อาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์ร่วม สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย (1) ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย ผู้จัดการศึกษา หน่วยงานที่ดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มงานนิเทศ โรงเรียน สถานประกอบการ เครือข่ายบ้านเรียน สถาบันศาสนาและศูนย์การเรียนรู้ (2) ด้านหลักสูตร ควรจัดทำหลักสูตรเฉพาะบุคคลมีความยืดหยุ่นสูง มีจุดเน้นพิเศษและสอดคล้องหลักสูตรแกนกลางการศึกษา (3) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดการศึกษา แอปพลิเคชันคอร์สออนไลน์และแหล่งเรียนรู้ และ (4) ด้านการดำเนินการ ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการจัดการศึกษา ขั้นตอนวางแผนการจัดการศึกษา ขั้นตอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนวัดผลประเมินผลและขั้นตอนปรับปรุงการเรียนรู้

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาโดยครอบครัว , ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the status of the basic education home school in the 21st Century, 2) to study the approach to the management of the basic education home school in the 21st Century. Study the condition from the sample group 205. The people studied the guidelines from five best practice home school and 6 experts. The tools used for data collection were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results showed that 1) the condition of basic family education in

the 21st century was at a high level in all aspects; 2) guidelines. Providing basic education by families in the 21st century (1) network to support education management should create a participation in education management, including the education manager. The operating agency is the Office of the Educational Service Area, namely the Educational Management Promotion Group. Policy and Planning Group and Supervision Group for Monitoring and Evaluation of Educational Management, Schools, Establishments Home study network Religious institutes and learning centers (2) The curriculum should be tailored to a highly flexible individual course. There is a special focus and aligned with the core curriculum of Basic Education (3) on educational resources, including educational management plans, online course applications and learning resources (4) The implementation of 5 steps, namely the preparation of education management; Educational management planning stage the learning process Evaluation and learning improvement stages.

Keywords: Education home school, The 21st Century

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมีเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก นักคิดในแวดวงต่างๆ ของโลกและไทยต่างให้ความสนใจกับสภาพสังคมเป็นอย่างยิ่ง นักคิดทั้งหลายเรียกสังคมของมนุษยชาติในอนาคตในชื่อที่แตกต่างกัน โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะ “ทั้งโลก” (Global) ไม่ว่าจะในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ โดยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นตัวขับเคลื่อน สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีตมาก มีการเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกอย่างรวดเร็วและสะดวก มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง

ระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคมและชุมชน มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต ปัจจุบันโลกแห่งการศึกษาได้ก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง รูปแบบการเรียนรู้ก็ต้องปรับปรุงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย การศึกษาไทยในปัจจุบัน เป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง มีหลากหลายรูปแบบให้มนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองได้อย่างรวดเร็วโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของไทย เพื่อให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ที่ไร้ขอบเขตภายใต้จินตนาการของมนุษย์ที่สร้างขึ้น (พัชร พรพิณ, 2558, ออนไลน์) การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้คนนั่นเอง ซึ่งการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้านแล้ว จึงไม่ควรจำกัดการเรียนรู้แค่ระบบ ใดระบบหนึ่ง เพราะปัญหาจากระบบโรงเรียนกำลังสะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่เชื่อถือกันมานานนั้นไม่ถูกต้อง การศึกษาทางเลือกจึงเป็นแนวทางหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาการศึกษาในระบบและเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้แก่ ประชาชนทุกกลุ่ม การศึกษาทางเลือกนั้นมีใช้ของใหม่แต่อย่างไร หากแต่เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับมานาน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551, หน้า 31) ซึ่งปัจจุบันมีถึง 433 ครอบครัว (สำนักพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, ออนไลน์) ซึ่งเหตุผลหลักที่ทำให้ผู้ปกครองให้ความสนใจจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ ต้องการให้การเรียนรู้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ตรงตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล แนวโน้มการขยายตัวของจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือบ้านเรียนไทยจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 27-29) การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ในระยะเริ่มต้น ยังเป็นการลองผิดลองถูกและไม่เป็นที่ยอมรับของคนในครอบครัวซึ่งล้วนผ่านการศึกษาใน ระบบรวมทั้งผู้จัดการศึกษา จำเป็นต้องใช้เวลามากพอสมควรจนกระทั่งเกิดความมั่นใจในแนวทางที่ควรจะเป็น การขาดข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ทำการจัดการเรียนรู้และยังเป็นแนวทางการศึกษารูปแบบใหม่ที่

สังคมยังไม่เข้าใจและไม่เชื่อมั่นในคุณภาพของการเรียนการสอนที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในลักษณะนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, หน้า 46) นอกจากนี้ ครอบครัวยังขาดทักษะในการวัดและประเมินผลไม่ทราบว่าจะประเมินอย่างไร และขาดความมั่นใจในการประเมิน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 78) อีกทั้งในช่วงโควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลให้โรงเรียนต้องเลื่อนเปิดเทอมออกไป ทำให้คุณพ่อคุณแม่และผู้ปกครองหลายท่านต้องหันมาจัดการเรียนการสอนให้เด็กๆ กันเองที่บ้าน ซึ่งก็เป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับพ่อแม่และผู้ปกครองบางกลุ่มที่ต้องศึกษาและหาสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมต่างๆ มาสอนเด็กๆ กันที่บ้าน เพื่อไม่ให้พวกเขาต้องขาดช่วงในการเรียนเป็นเวลานานเกินไป และหันมาความสนใจมา ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมากยิ่งขึ้น (ไซ อัจฉนา, 2020, ออนไลน์)

จากประเด็นปัญหาและสถานการณ์ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต รวมไปถึงความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่จัดและอยู่ในช่วงตัดสินใจที่จะจัดการศึกษาโดยครอบครัว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ภายใต้บริบทของการจัดการศึกษาในประเทศไทยในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัด ผู้ปกครองทั้งใหม่และเก่าใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนในเกิดทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

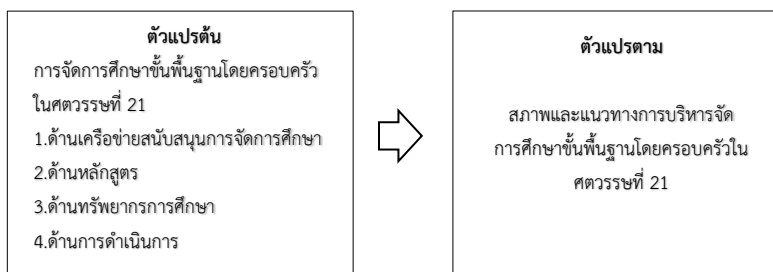
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษที่ 21

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และนักวิชาการจากแหล่งต่างๆ นำมาใช้สังเคราะห์ แล้วกำหนดเป็นองค์ประกอบ

ที่ใช้ในการวิจัยนำไปสู่การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว (สำนักพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, หน้า 14-36) ระบบโฮมสคูลแบบไฮบริด (Hybrid Homeschooling) และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศผู้วิจัยได้สังเคราะห์ เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดแนวทางการวิจัย เป็น 2 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอน ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และ การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว

รวมทั้งสิ้น 433 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 205 คน ได้มาโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามภูมิภาค เพื่อเก็บข้อมูลให้ได้ตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษที่ 21 ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 คือ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 สอบถามสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21 เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 65 ข้อ ซึ่งมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านทรัพยากรทางการศึกษา และด้านการดำเนินการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีบ้านเรียนที่จัดการศึกษาและจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองไปยังบ้านเรียนที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 205 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วจึงดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษที่ 21 โดยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 23-24)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง การดำเนินการระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง การดำเนินการระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง การดำเนินการระดับปาน

กลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง การดำเนินการระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง การดำเนินการระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบคลุมในศตวรรษที่ 21

แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยได้นำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์ บ้านเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 5 แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นักวิชาการหรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีผลงานเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา 2 คน ผู้ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว 2 คน และผู้ที่มีบทบาทกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษที่ 21

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดด้วยแบบสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่นัดหมายและจดบันทึกข้อมูลพร้อมบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษที่ 21

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 50.20 มีอายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.90 มีวุฒิ การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.27 และส่วนใหญ่มีอาชีพ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 24.80

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการ
จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21

สภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย ครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21	(n=205)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล
1. ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา	4.17	0.80	มาก
2. ด้านหลักสูตร	4.13	0.79	มาก
3. ด้านทรัพยากรทางการศึกษา	4.16	0.80	มาก
4. ด้านการดำเนินการ	4.16	0.62	มาก
รวมเฉลี่ย	4.16	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความ
คิดเห็นสภาพการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21 ใน
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการ
($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.62) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.16$, S.D. =
0.80) และ ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21

แนวทางการศึกษาสภาพจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ใน
ศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาบ้านเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 แห่ง และ
จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และ/หรือประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับ
การ บริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ผลการสัมภาษณ์
สรุปได้ ดังนี้

2.1 ด้านเครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
ประกอบด้วย 1) ผู้จัดการศึกษา 2) หน่วยงานที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดย
ครอบครัว ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีกลุ่มงานภายในที่รับผิดชอบ

อยู่ 3 กลุ่มงาน คือ (1) กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา (2) กลุ่มนโยบายและแผน (3) กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา 3) โรงเรียน 4) สถานประกอบการ 5) เครือข่ายบ้านเรียน 6) สถาบันศาสนา และ 7) ศูนย์การเรียนรู้

2.2 ด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเฉพาะบุคคลที่มีความยืดหยุ่นสูงมีจุดเน้นพิเศษเฉพาะบุคคล ซึ่งต้องสอดคล้องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ด้วยโดยมีแนวทางในปฏิบัติดังนี้ (1) จัดทำสร้างสรรค์หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพ ครอบครัว ทักษะความเชื่อ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน (2) ปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ มีความเฉพาะทางที่มีจุดเน้นพิเศษ เช่น กีฬา นาฏศิลป์ ปรียัติธรรม เป็นต้น (3) หลักสูตรมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติและ ความเป็นสากลเทียบเคียงกับต่างประเทศได้

2.3 ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย (1) แผนการจัดการศึกษา (2) สื่อการเรียนรู้แอปพลิเคชัน และ (3) แหล่งการเรียนรู้

2.4 ด้านการดำเนินการ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอน 1 การเตรียมการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาต และการยื่นแบบแสดงความประสงค์

ขั้นตอน 2 การวางแผนการจัดการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (1) วิเคราะห์ตัวผู้เรียน สนับสนุนให้ผู้เรียนมีการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคลและมีความสุขในการเรียน (2) กำหนดเป้าหมายระยะสั้นระยะยาวที่สามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียดในวิชาไหนที่ผู้เรียนสนใจเป็นพิเศษก็เรียนมากกว่าวิชาอื่น เน้นความรู้ที่จะช่วยให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมปัจจุบัน (3) จัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ (4) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาเชิงพฤติกรรมของผู้เรียน (5) จัดทำตารางสอน กำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนในแต่ละกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน (6) สำนวจทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น งบประมาณ อุปกรณ์ และสื่อ และ (7) ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองในด้านต่างๆ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

ขั้นตอน 3 ขั้นตอนดำเนินการจัดการการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

(1) จัดกระบวนการเรียนการสอนแบบเล่นปนเรียนสอดแทรกไว้ในรูปของวัสดุโดยตรง หรืออาจจะใช้ร่วมกับการใช้วัสดุในการเรียนการสอน (2) จัดการเรียนรู้ยืดหยุ่นไปตามความถนัดความสนใจของผู้เรียนมากที่สุด (3) เน้นการปฏิบัติ สื่อออนไลน์ในการสืบค้นหาข้อมูล และเรียนผ่านทางสื่อออนไลน์ ค้นคว้าด้วยตัวเองเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง (4) มีพื้นที่ที่ให้ผู้เรียนได้ลงปฏิบัติและคิดค้นนวัตกรรมต่อยอดความรู้ที่เราได้เรียนรู้และสะสมมา และ (5) เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยว เมืองประวัติศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์เรียนรู้ในแก่ผู้เรียน

ขั้นตอน 4 ขั้นวัดผลประเมินผล มีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (1) ประเมินร่องรอยการเรียนรู้แบบออนไลน์ (2) ประเมินโดยการนำเสนองาน ผลงาน รายงาน (3) ประเมินตามสภาพจริงตามหลักสูตรจุดเน้นและแผนการจัดการเรียนรู้ (4) สอบแบบอัตนัย โดยการให้ผู้เรียนเขียนอธิบาย สิ่งต่าง ๆ นั้น หรือในกรณีระดับชั้นเล็กรวมไปถึงการเขียนคำจากรูปภาพ เพื่อการวัดการใช้ภาษาตลอดจนระบบการคิด (5) ประเมินความรู้ความเข้าใจตามเนื้อหาในบทเรียนโดยการซักถามและสรุปประเด็นต่างๆ (6) ประเมินผลผู้เรียนโดยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นการบันทึกหลักฐานการสอนและร่องรอยการเรียนรู้ และ (7) ประเมินผล โดยใช้การสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและมีสัมผัสของความเป็นพ่อแม่ โดยวิธีการที่เป็นธรรมชาติและบันทึกพัฒนาการ

ขั้นตอน 5 ปรับปรุงการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (1) การปรับหลักสูตรการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ในทุกชั้นปี (2) การปรับหลักสูตรการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนในแต่ละปีการศึกษา (3) การนำผลการประเมินที่ครอบคลุมประเมินมาวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ (4) การนำเทคนิคการสอนจากแหล่งต่างๆ ทั้งสื่อสังคมออนไลน์ งานวิจัย หนังสือเทคนิคการสอน ศาสตร์การสอน ฯลฯ มาปรับการจัดการเรียนรู้ และ (5) มีการผลิตสื่อ ใบงาน การออกแบบการเรียนรู้ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

สภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา 4) ด้านการดำเนินการ ในภาพรวมอยู่ในระดับระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวมากที่สุด คือ ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษาด้าน การดำเนินการ ด้านทรัพยากรทางการศึกษา และด้านหลักสูตร ตามลำดับ ดังนี้

ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะบ้านเรียนแต่ละบ้านมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรึกษาหารือ สนับสนุน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นของการจัดการศึกษาให้แก่บุตรของตน ซึ่งก็ประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษา หน่วยงานที่ดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มี 3 กลุ่มงาน คือ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนโยบายและแผนและกลุ่มนิติศาสตร์ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โรงเรียนสถานประกอบการ เครือข่ายบ้านเรียน สถาบันศาสนาและศูนย์การเรียนรู้ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับ ดุษฎี รังสีชัชวาล, ชัชชญา ชูดิษฐ์ภูวดล น้ำเพชร เติบินสาย, (2561, ออนไลน์) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ส่วนมากจะจัดแบบมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น โดยมีการเข้าไปใช้ทรัพยากรของโรงเรียนหรือทำกิจกรรมร่วมกัน มีแนวทางในการจัดทำแผนการศึกษาด้วยการจัดการศึกษาเองร่วมกับศึกษาจากคู่มือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองลงมาคือ การศึกษาเองร่วมกับการประยุกต์จากแผนของครอบครัวอื่นที่ได้รับอนุญาตแล้ว บุคคลที่มีส่วนร่วม

ในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมากที่สุดคือ บุคคลภายในครอบครัว รองลงมาคือ ครูพิเศษที่จัดมาแบบบ้านเรียน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐ ในขั้นตอนแรกมีการมอบคู่มือการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน การจัดหาแผนตัวอย่างในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และการจัดบุคลากรให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน กระบวนการที่มีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของแผนการจัดการศึกษา พบว่า ครอบครัวผู้จัดการศึกษา มีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาตามข้อเสนอแนะของกรรมการ อีกทั้ง มีการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแผนและแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้แทนครอบครัวให้ส่วนร่วมในการตรวจสอบและพิจารณา

ด้านการดำเนินการ มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาต และการยื่นแบบแสดงความประสงค์ ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการจัดการศึกษา ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนวัดผลประเมินผล และขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงการเรียนรู้ มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบ้านเรียนแต่ละหลัง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนโดยก่อนที่จะมีการตัดสินใจจดทะเบียนกับหน่วยงานต้นสังกัด มีการศึกษาถึงแนวทางในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ น้ำผึ้ง มีสีล (2560, หน้า 208) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้ปกครองต้นแบบมีวิธีการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 สามารถจำแนกได้เป็น 6 ขั้นตอน และมีขั้นตอนที่สอดคล้องคือขั้นตอนที่ 1) ศึกษาสภาพของผู้เรียนและความพร้อมของครอบครัว ประกอบด้วย การสังเกตผู้เรียนและการสร้างข้อตกลงร่วมกันในครอบครัว ขั้นตอนที่ 2) การวางแผนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผนการจัดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและการวางแผนทางการจัดการศึกษา ขั้นตอนที่ 4) การดำเนินการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 5) การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินภายในและการประเมินภายนอกและ ขั้นตอนที่ 6) การปรับปรุงการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างข้อตกลงร่วมและการเชื่อมโยงต่อยอดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานมีความซับซ้อนในองค์ประกอบและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ชุมชนและบริบททางสังคม วัฒนธรรมที่รายล้อมอยู่รอบครอบครัว ผู้ปกครองจึงต้องเรียนรู้ที่จะแปรเปลี่ยนความซับซ้อนให้กลายมาเป็นปัจจัยผลักดันให้สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร จารุสมบัติ (2557, หน้า 136) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผล ในขั้นการสร้าง ความตระหนักในอาชีพขั้นการสำรวจตนเองและอาชีพ และขั้นการเตรียมความพร้อม และการตัดสินใจเลือกอาชีพข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับต่างๆ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดฝึกอบรม ให้ความรู้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ทำหน้าที่ดูแลการศึกษา และควรนำคู่มือต้นแบบนี้ไปขยายผลเพื่อจัดทำแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้เรียนในช่วงวัยต่างๆ

ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดการศึกษา สื่อการเรียนรู้ แอปพลิเคชัน คอร์สเรียนออนไลน์ และแหล่งการเรียนรู้ มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้จัดการศึกษา เป็น ผู้ที่มีแนวคิดที่กว้างขวาง มีการศึกษาศาสตร์ทางการจัดการเรียนการสอน กระบวนการและเทคนิคต่างๆ ซึ่งก็มีแนวทางคือ (1) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและระดับของผู้เรียน สอดคล้องกับหลักสูตรการจัดการศึกษา ของบ้านเรียน โดยมีเนื้อหา จุดประสงค์ ตามเอกัตภาพ (2) สื่อการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป โปรแกรมช่วยสอน แอปพลิเคชัน ต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ และใช้เป็นสื่อการ

จัดการเรียน และฝึกทักษะด้านต่างๆ โดยผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง (3) แหล่งการเรียนรู้ ในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว เมืองประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์เรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียน รวมไปถึงการเรียนรู้จากครูพิเศษช่วยสอน หรือปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ รุจน์ เอ็งฉ้วน (2558, หน้า 104) ทำการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะเรื่อง พบว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัว : กรณีศึกษาภาคใต้ของประเทศไทย มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่อยู่ในระดับมาก มี 3 ด้าน คือ การใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ปรากฏข้างต้น และ 4) แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้นั้น พบว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีหลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวร่วมกันเสียก่อน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ความเข้าใจเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และการตระหนักถึงการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ภายในครอบครัว ทุกฝ่ายควรมีการวิจัยและพัฒนา ร่วมกันเกี่ยวกับหลักสูตรและควรจะต้องตั้งให้มีหน่วยงานอิสระในการดูแล ให้คำแนะนำและช่วยเหลือครอบครัว ผู้จัดการศึกษา โดยครอบครัว ส่วนวิธีการจัดการเรียนการสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละจังหวัดควรช่วยส่งเสริมสร้างช่องทางในการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว และมีการนัดหมาย เพื่อพบปะเสวนากัน อยู่เรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องระหว่างครอบครัวผู้จัดการศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรร่วมกันจัดทำ Mapping เรื่องสื่อและแหล่งเรียนรู้ ควรสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถใช้สื่อร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยอาจสร้างข้อตกลงที่จะร่วมมือระหว่างสองฝ่าย (Memorandum of Understanding: MOU) และการประเมินผลการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจมุมมองของครอบครัว มองเห็นความแตกต่างระหว่างหลักคิดของการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือก ควรช่วยเหลือและปรับการใช้คำศัพท์เฉพาะทางการศึกษาให้เป็นภาษา ที่เข้าใจได้

ง่าย เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันและสอดคล้องกับ พรพล พอนอ่วม (2562, หน้า 311) ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยใช้ทรัพยากรการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบซึ่งเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านบุคคล ด้านทั่วไป ด้านการเงิน และด้านวิชาการ สิ่งที่ต้องปรับปรุงด้านโครงสร้างและเนื้อหาของต้นแบบทรัพยากรการเรียนรู้ คือ การจัดเรียงเนื้อหาต้องให้มีความเหมาะสมแบ่งหมวดหมู่และมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสิ่งสำคัญของการสร้างทรัพยากรการเรียนรู้ นั้นจะต้องสร้างให้ตรงกับกลุ่มผู้ใช้งานจริงให้ได้มากที่สุดสำหรับงานวิจัยนี้สามารถแบ่งเบาภาระของรัฐได้ส่วนหนึ่ง และมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของประเทศไทยได้

ด้านหลักสูตร มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบ้านเรียนหรือผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรรวมไปถึง ความรู้ทางการการศึกษา ศาสตร์การศึกษา ปรัชญาต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาเฉพาะบุคคลที่มีความยืดหยุ่นสูง มีจุดเน้นพิเศษเฉพาะบุคคลและสอดคล้องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจน์ เอ่งฉ้วน (2558, หน้า 104) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการระบบการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้ พบว่าหลักสูตรที่ครอบครัวเลือกใช้แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรโฮมสคูลของต่างประเทศ เป็นการปรับใช้แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของครอบครัว ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสามารถแบ่งออกได้ 2 แบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์และการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ ครอบครัวมีการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ร่วมด้วย ต่างกันที่เทคนิคและสัดส่วนในการจัดการศึกษาของ แต่ละครอบครัว รวมถึงการที่ครอบครัวต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน อยู่เสมอ และแต่ละชั้นตอนสามารถปรับ เปลี่ยนได้อย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้ ครอบครัวใช้สื่อและแหล่ง เรียนรู้ทั้งภายในและ

ภายนอกบ้านอย่างคุ้มค่า เหมาะ กับวัยและความต้องการของผู้เรียน โดยพ่อและ แม่ถือเป็นสื่อที่สำคัญที่สุดในครอบครัว ส่วนการประเมินผลการ เรียนรู้ ครอบครัวเน้นการประเมิน ตามสภาพจริงบนพื้นฐานความเข้าใจที่ตรงกันของครอบครัว

แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย (1) ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย ผู้จัดการศึกษา หน่วยงานที่ดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มงานนิเทศ โรงเรียน สถานประกอบการ เครือข่ายบ้านเรียน สถาบันศาสนาและศูนย์การเรียนรู้ (2) ด้านหลักสูตร ควรจัดทำหลักสูตรเฉพาะบุคคลมีความยืดหยุ่นสูง มีจุดเน้นพิเศษและสอดคล้องหลักสูตรแกนกลางการศึกษา (3) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดการศึกษา แอปพลิเคชันคอร์สออนไลน์และแหล่งเรียนรู้ และ (4) ด้านการดำเนินการ ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการจัดการศึกษา ขั้นตอนวางแผนการจัดการศึกษา ขั้นตอนดำเนินการเรียนรู้ ขั้นตอนวัดผลประเมินผลและขั้นปรับปรุงการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์มณี แก้วมhawงศ์ (2558, หน้า 238) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการประกอบด้วย 1) การดำเนินการ 2) เครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา 3) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จได้แก่หน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องมีระบบการดำเนินการชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 4) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย (1) แผนการจัดการศึกษาของครอบครัวควรมีลักษณะเป็นแผนการศึกษาเฉพาะตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคลในแต่ละช่วงที่ครอบครัวกำหนด (2) แผนการให้บริการการเปลี่ยนผ่านเพื่อรับบริการใหม่การจัดหาที่เรียนใหม่การเข้าสู่การประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรจัดทำหลักสูตรโฮมสคูลที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย ตรงกับเอกัตภาพของผู้เรียน สามารถนำหลักสูตรต่างประเทศมาใช้จัดการเรียนรู้และเทียบโอนในประเทศไทยได้
2. ควรสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาและครอบครัวบ้านเรียน ในด้านของการวางแผนจัดการศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
3. ควรจัดทำโครงการหรือมีพื้นที่ ในการจัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกันระหว่างบ้านเรียนแต่ละบ้านในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในบริบทของไทยและต่างประเทศ
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

บรรณานุกรม

- ไซ อัจฉนา. (2020) โฮมสคูลในไทยและต่างประเทศ. เข้าถึงเมื่อ 23 เมษายน 2564 จาก: <https://www.twinkl.co.th/blog/homeschool-thailand>
- ดุษฐิ์ รังสีชีชวล, ชัชชญา ชุตินันท์ภูวดล และน้ำเพชร เตปินสาย. (2561). การศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน. เข้าถึงเมื่อ 24 เมษายน 2564 จาก: <http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1257>
- น้ำผึ้ง มีศีล. (2560). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎ์บัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพลติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- พัชรพรพิน. (2558). การศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน. เข้าถึงเมื่อ 23 เมษายน 2564 จาก : <https://patcharapornphin.wordpress.com/2015/10/22>
- พิมพ์มณี แก้วมหางค์. (2558). รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ. **วารสารสุทธิปริทัศน์**, 29 (92), 236-253.
- พรพล พอนอ่วม (2562). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เล็กทรอนิกส์. **วารสารสหวิทยาการวิจัย**, 8 (2), 311-320.
- รุจณี เอ่งฉ้วน. (2558). การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้. **วารสารหาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่**, 13 (2), 103-116.
- ศศิธร จารุสมบัติ. (2557). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). **สภาวะการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **การติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. **หน่วยศึกษานิเทศก์**. (2551). **เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. คัมภีร์ กศน. หน่วยศึกษานิเทศก์ หน่วยศึกษานิเทศก์**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สำนักพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. เข้าถึงเมื่อ 2 มกราคม 2562, จาก <http://www.mathayom9.go.th/webspm9/data/obec63.pdf>